

ЕРАТРИЛЪР

Само тя знае какво се е случило.
Само аз мога да я накарам да говори.

Алекс Майкълдигис

ОСТАНАЛОТО Е МЪЛЧАНИЕ

АЛЕКС МАЙКЪЛИДИС

ОСТАНАЛОТО Е МЪЛЧАНИЕ

The Silent Patient
Copyright © Alex Michaelides 2019
All rights reserved

© Юлия Чернева – превод
© Живко Петров – художествено оформление на корицата
© Издателство ЕРА, София, 2019
ISBN 978-954-389-513-7

Първа част

„Онзи, който има очи да види и уши да чуе, ще се убеди, че няма смъртен, който да умее да пази тайна. Ако устните му мълчат, той бързи с пръстите си. Предателството се излъчва от всяка негова пора.“

Зигмунд Фройд, „Дора“¹

1.

Алисия Беренсън беше на трийсет и три години, когато уби съпруга си.

Бяха женени от седем години, и двамата – хора на изкуството. Алисия – художничка, а Гейбриъл – известен моден фотограф със собствен стил, снимаше полуживи от глад полуголи жени под странен ъгъл.

След смъртта му цените на фотографиите станаха астрономически. Честно казано, намирам творбите му за доста повърхностни и незначителни. Липсва им дълбочината и интуитивността на най-добрите творби на Алисия. Не разбирам достатъчно от изкуство обаче, за да кажа дали Алисия Беренсън ще издържи на проверката на времето като художник. Талантът ѝ винаги ще е засенчван от лошата ѝ слава, затова е трудно да бъде обективен. Пък може и да ме обвините, че съм пристрастен. Всичко, което мога да предложа, е моето мнение, колкото и да струва.

За мен Алисия е гениална. Освен техническите ѝ умения, картините ѝ имат свръхестествената способност да привличат вниманието – направо сграбчат за гърлото и те стискат като в менгеме.

Гейбриъл Беренсън бе убит преди шест години. Тогава той беше на четирийсет и четири. Бе убит на двайсет и пети август. Може би си спомняте необичайно горещото лято, с едни от най-високите температури, регистрирани някога. Денят, в който Гейбриъл умря, бе най-горещият за годината.

В последния ден от живота си Гейбриъл станал рано. В пет и петнайсет сутринта го взела кола от къщата, където живееше с Алисия, в северозападен Лондон, на границата с Хампстед Хийт, и го закарала на фотосесия в Шордич. През целия ден Гейбриъл снимал манекенки на един покрив за списание „Вог“.

За движението на Алисия в същия ден не се знае много. Предстояла ѝ изложба и закъснявала с работата си. По всяка вероятност е прекарала деня, рисувайки в лятната къща в дъното на градината, наскоро преустроена в ателие. Гейбриъл снимал до късно и го докарали у дома чак в единайсет вечерта. Половин час по-късно съседката им Барби Хелман чула няколко изстрела. Барби се обадила на полицията и в единайсет и трийсет и пет от участъка в Хавърсток Хил била изпратена патрулна кола. Колата пристигнала в дома на семейство Беренсън за по-малко от три минути.

Външната врата била отворена, къщата тънела в непрогледен мрак. Нито един електрически ключ не работел. Полицаяте тръгнали по коридора, влезли в дневната с фенерчета и осветили стаята. Алисия стояла до камината. Бялата ѝ рокля проблясвала

¹ „Дора“ е част от изследването на Фройд „5-те случая“. В този фрагмент ученият анализира случай на хистерия у девойка на 14–16 години. „5-те случая“ са фундаментално произведение на Фройд. – Б. пр.

призрачно на лъчите от фенерчетата. Изглежда, не забелязвала присъствието на полицаите. Неподвижна и замръзнала, приличала на статуя, изваяна от лед.

Изражението на лицето ѝ било странно и уплашено, сякаш е изправена пред невидим ужас. На пода лежала пушка. В сенките до нея се виждал Гейбриъл, неподвижен, завързан за стол с тел, увита около глезените и китките му. Полицаите първо си помислили, че е жив, главата му леко се поклащала на една страна, сякаш е в безсъзнание. После лъч светлина разкрил, че Гейбриъл е прострелян няколко пъти в лицето. Красивите му черти били безвъзвратно заличени, виждала се само обгоряла, почерняла, кървава каша. Стената отзад била изпръскана с частици от череп, мозък, косми и кръв.

Кръв имало навсякъде – разплискана по стените, стичаща се на тъмни ручейчета по дъските на пода. Полицаите естествено предположили, че кръвта е на Гейбриъл. Но била твърде много. После нещо проблеснало под светлината на фенерчетата – нож, на пода, в краката на Алисия. Друг лъч светлина открил кръвта, опръскала бялата ѝ рокля. Единият полицаи хванал ръцете ѝ и ги вдигнал към светлината. По вените на китките имало дълбоки прорезни рани – съвсем пресни, обилно кървящи.

Алисия оказала съпротива към опитите да спасят живота ѝ. Трима полицаи едва успели да я укротят. После я закарали в Кралската болница, на няколко минути с кола от дома ѝ. По пътя Алисия припаднала. Изгубила много кръв, но оцеляла.

На другия ден тя лежала в частна стая в болницата. Полицията я разпитвала в присъствието на адвоката ѝ, Алисия мълчала през цялото време. Устните ѝ били бледи и безкръвни, потрепвали от време на време, но не отронвала нито дума и не издавала звук.

Алисия не отговорила на нито един въпрос. Не можела и не искала да говори. Не казала нито дума и когато я обвинили в убийството на Гейбриъл. Продължила да мълчи и когато я арестували, отказвайки да отрече или да признае вина.

Така и не проговорила.

Дългото ѝ мълчание превърна историята от обикновена семейна трагедия в нещо много по-голямо – в мистерия, в загадка, която обсеби заглавията в пресата и завладя общественото въображение в следващите месеци.

Алисия запази мълчание, но всъщност направи едно изявление. Картина! Започна я, след като я изписаха от болницата и бе под домашен арест преди съдебния процес. Според назначената от съда психиатрична медицинска сестра Алисия не е яла и не е спала – само рисувала.

Обикновено на Алисия ѝ трябвали няколко седмици, дори месеци, преди да се залови с нова картина – правела безброй скици, нареждала и пренареждала композицията, експериментирала с цветове и форми. Нещо като протяжна бременност, последвана от продължително раждане. А после старателно нанасяла всеки шрих. Сега обаче драстично променила творческия си процес и завършила картината само няколко дни след убийството на съпруга си.

За повечето хора това бе достатъчно, за да я осъдят – завръщането ѝ в ателието толкова скоро след смъртта на Гейбриъл издавало изключителна безчувственост, издавало чудовищната липса на угризения на хладнокръвен убиец.

Възможно е. Но нека не забравяме, че Алисия Беренсън, може би и убийца, е и човек на изкуството. Напълно логично бе – поне за мен – да вземе четките и боите и да изрази върху платното сложните си чувства. Нищо чудно, че този път рисуването ѝ се удава с такава лекота, ако скръбта би могла да се нарече нещо леко.

Картината бе автопортрет. Алисия я е написала в долния ляв ъгъл със светлосиви гръцки букви.

Една дума:

АЛКЕСТИДА.

2.

Алкестида е героиня от древногръцка трагедия. Тя доброволно жертва живота си за своя съпруг Адмет и умира вместо него, когато никой друг не пожелава да го направи. Не е ясно как този разтърсващ мит за саможертва е свързан със ситуацията на Алисия. Истинското значение на думата –Алкестида, остана неразбираемо за мен известно време, докато един ден истината излезе наяве...

Аз избързвам. Изпреварвам случилото се. Трябва да започна отначало и да оставя събитията да говорят сами за себе си. Не трябва да ги оцветявам и да ги изопачавам, или да разказвам лъжи. Ще продължа стъпка по стъпка, бавно и предпазливо. Но откъде да започна? Би трябвало да се представя, но може би е рано. В края на краищата аз не съм герой в тази история. Това е историята на Алисия Беренсън, затова трябва да започна с нея. И с „Алкестида“.

Автопортретът изобразява Алисия в ателието ѝ у дома, в дните след убийството. Застанала е права пред триножник и платно, държи четка за рисуване. Гола. Тялото е нарисувано в безпощадни детайли: кичури дълга червена коса, падащи върху кокалестите рамене, сини вени под прозрачната кожа, пресни белези по двете китки. Между пръстите, държащи четката, капе червена боя – или е кръв? Вгълбена е в рисуването, но платното сякаш е празно. Гледа право в нас и лицето ѝ е безизразно. Устните са леко разтворени. Безмълвна е.

По време на съдебния процес Жан-Феликс Мартин, управителят на малката галерия в „Сохо“, която представляше творбите на Алисия, взе решение да покаже „Алкестида“, порицано от мнозина като търсене на сензация и зловещо. Фактът, че към момента Алисия е подсъдима за убийството на съпруга си, обяснява защо за пръв път в дългата история на галерията пред входа се извиха опашки.

Наредих се на опашката заедно с другите нечестиви почитатели на изобразителното изкуство и зачаках реда си до червените неоновни светлини на съседния секс магазин. Един по един затътрихме крака. Влязохме в галерията и веднага ни поведоха, като стадо, към картината. Също както на панаир развълнувана тълпа се отправя към къщата с духове. Лека-полека се оказах най-отпред на опашката и се озовах пред „Алкестида“.

Втрещих се картината, в лицето на Алисия, опитах се да изтълкувам израза в очите ѝ и да разбера, но портретът ме предизвика – не се поддаде. Алисия ме гледаше като безмълвна маска – загадъчна и непроницаема. Не съзирах нито невинност, нито вина в изражението ѝ.

Други хора обаче прецениха, че може да се разчете по-лесно.

– Неподправено зло – прошепна жената зад мен.

– Нали? – съгласи се придружителят ѝ. – Хладнокръвна кучка.

Помислих си, че това е малко несправедливо, като се има предвид, че вината на Алисия все още не е доказана. Но всъщност заключението бе предрешено. Жълтите вестници я определиха като злодей от самото начало: фатална жена, черна вдовица. Чудовище.

Фактите бяха ясни: Алисия е намерена сама с трупа на Гейбриъл и върху пушката бяха само нейни отпечатащи. Няма съмнение, че тя е убила Гейбриъл. *Защо* го е убила, остава загадка. Убийството бе широко коментирано в медиите и в пресата, по радиото. В повечето дискусии предавания се чува различни теории. Експерти трябваше да обясняват, да осъждат или да оправдават действията на Алисия. Чу се предположението, че сигурно е била жертва на домашно насилие, тласната твърде далеч, и накрая избухнала. Друга хипотеза бе фатална секс игра – съпругът е бил завързан, нали? Някои предположиха, че старомодната ревност е довела Алисия до убийство... Но на процеса братът на Гейбриъл го описа като верен и предан съпруг, силно влюбен в съпругата си. Да не би заради пари? Алисия обаче нямаше да спечели много от смъртта на съпруга си. Тя бе, която има пари, наследени от баща ѝ. Спекулациите за мотивите, както и последвалото мълчание на Алисия, продължиха безкрайно. Нямаше отговори, само още въпроси.

Защо тя отказва да говори? Какво означава мълчанието ѝ? Крие ли нещо? Прикрива ли някого? И ако е така, кого? И защо?

Спомням си как си помислих още тогава, че докато всички говорят, пишат и спорят за Алисия, в сърцето на това трескаво и шумно оживление владее празнота. Мълчание.

По време на процеса съдията не прие добре упорития отказ на Алисия да говори. Почитаемият съдия Алвърстоун подчерта, че невинните хора обикновено заявяват непоколебимостта си шумно. И често. Алисия не само че мълчеше, но и не показваше видими признаци на разкаяние. Тя не се разплака нито веднъж по време на процеса – факт, който се коментира широко в пресата. Лицето ѝ остана равнодушно и студено. Като замръзнало.

Защитата нямаше друг избор освен да пледира невменяемост. Твърдеше, че Алисия има дълга история на проблеми с психичното здраве, датиращи още от детството. Съдията отхвърли повечето аргументи като непотвърдени, но накрая си позволи да бъде повлиян от Лазар Диомед, професор по съдебна психиатрия в „Империял Колидж“ и директор на „Дъбравата“, охраняема съдебнопсихиатрична клиника за душевноболни престъпници в северен Лондон. Професор Диомед приведе довода, че отказът на Алисия да говори, сам по себе си, е доказателство за силно психическо разстройство и че присъдата ѝ трябва да бъде съобразена с този факт.

Това бе заобиколен начин да каже нещо, което психиатрите не обичат да изричат директно: Диомед всъщност твърдеше, че Алисия е луда.

Това бе единственото логично обяснение.

Защо иначе ще завържеш за стол човека, когото обичаш, и ще го застреляш в лицето от упор? После няма да се разкайваш, няма да обясняваш и няма дори да говориш? Тя сигурно е луда.

Няма как да не е.

Накрая почитаемият съдия Алвърстоун прие пледоарията за невменяемост и посъветва съдебните заседатели да последват примера му. Впоследствие Алисия бе приета в „Дъбравата“ – под надзора на същия професор Диомед, чиито експертни свидетелски показания повлияха толкова много на съдията.

Но ако Алисия не е луда – тоест, ако мълчанието ѝ е само преструвка, представление за пред съдебните заседатели, значи е успяла. Значи, че си е спестила дълга присъда в затвора и ако се възстанови напълно, може да бъде освободена след няколко години. Сигурно вече трябваше да започне да се преструва, че се възстановява? Да изрича по някоя дума от време на време, после още няколко, и бавно да изрази някакво разкаяние? Но не. Седмиците се превърнаха в месеци, след това минаха години. Алисия все още не проговаряше.

Имаше само мълчание.

И така, без по-нататъшни разкрития, разочарованите медии лека-полека загубиха интерес към Алисия Беренсън. Тя се присъедини към редиците на други убийци, станали известни за кратко време – лица, които помним, но чиито имена забравяме.

Не всички, трябва да отбележа. Някои хора – включително аз – продължиха да се интересуват от мита Алисия Беренсън и упоритото ѝ мълчание. Като психотерапевт, за мен бе очевидно, че е преживяла тежка травма около смъртта на Гейбриъл и мълчанието ѝ е проява на тази травма. Без да може да се примири с онова, което е направила, Алисия бе зациклила и спряла – като повреден автомобил. Искях да ѝ помогна да направи рестарт – да разкаже историята си, да се излекува и да бъде добре. Искях да я поправа, да я ремонтирам, така да се каже.

Не желая да прозвучи като хвалба, но се чувствах уникално квалифициран да помогна на Алисия Беренсън. Аз съм съдебен психотерапевт и съм свикнал да работя с някои от най-увредените и уязвими членове на обществото. И нещо в историята на Алисия намери личен отзвук у мен – изпитвах емпатия към нея от самото начало. За съжаление в онези дни все още работех в психиатричната болница „Бродмур“, в Бъркшър, и лечението на Алисия щеше да остане само фантазия, ако не се бе намесила съдбата.

Близко шест години след приемането на Алисия в клиника „Дъбравата“ там се освободи място за съдебен психотерапевт. Веднага щом видях обявата, разбрах, че нямам избор. Последвах инстинкта си и кандидатствах за работата...